426.
14

DISSERTATIO JURIDICA

DE

LITERIS AMATORIIS,

Quam

PRÆIDDE

PETRO MÜLLERO D.

ET PROF.

ad d. Mart. 1679.

publicè ventilandam exbibet

BERNHARD Pfretzſchner/

GERA VARISCUS.

EDITIO QVINTA.

J E N Æ,

TYPIS GOLLNERIANIS, ANNO 1713.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

Cum Deo!

SINE PROOEMIO.

Thesis I.

Unde deriventur litera.

LIteras (quarum inventores primos dicunt Phoenices, Iſidor. *lib. 1. c. 3. de originib.* unde Lucanus:

Phoenices primi, fama ſi creditur, auſi
Manſuram rudibus vocem ſignare figuris)

nonnulli derivant à *lino*, quia quod ſcribitur, leviter chartæ illinitur, h. e. inducitur. Alii à *lituris*, quòd in ceratis tabulis ſcribere, ac poſtea delere antiqui fuerint ſoliti, uti noſtris moribus literæ chartis illiniuntur, unde facili negotio iterum deleri poſſunt, Melancht. *in Orthogr. cap. 1.* Alii à *lineaturis*, quaſi exemptis ex priſca nominis origine aliquot elementis, quum primùm dictæ eſſent lineaturæ, literæ poſtmodum factæ ſint, Becman. *de orig. lat. ling. p. m. 626.* Alii vocant literas, quaſi *legiteras*, quòd iterentur legendo, Priſcian. *in veſtib. lib. 1.* vel quòd legenti quaſi iter præbeant.

Quid ſignificent.

Thes. II. Apud Latinos literæ propriè ſignificant elementa, **die Buchſtaben** dicta, & eatenus diſtingvuntur à notis aut ſignis græcis σημεῖα dictis, qui-

bus olim acta publica conſcribebantur, uti patet ex *l.33. §.1. ff. ex quib. cauſ. maj. vig. quinq. annis l. 40. pr. de mil. teſtament. l.15. C. eod. l.11. §.3. ff. de inſtit. act.* notæ enim non ſunt literæ *l. 6. §. ult. de bon. poſſ. ibique* Gothofr. *in not. lit.* R. nec aliud quid erant notæ, quam compendia quædam dictionum præter ocultanda animi ſenſa, etiam ob ſcribendi celeritatem excogitata, vid. Salmuth. ad Panciroll. *tom. 2. rer. memorab.* & ſumuntur vel *generaliter* pro quacunque ſcriptura ſeu omni inſtrumento vel documento, *l. 65. de procurat.* Item pro pactis, vulgò Verſchreibung/ uti in *l. 56. ff. mandat.* Calvin. *in lexic. jurid. ſub voc. literæ.* Apud JCtos literas ſcire nihil aliud denotat, quam ſcribere & legere noſſe *l. 10. & ult. C. de teſtam. §. 9. Inſtit. de excuſ. tut.* vel accipiuntur *ſpecialiter* pro epiſtolis & misſivis, uti hodie vocant, quas *colloquia abſentium* non incommodè dixeris cum Aym. Cravetta *in repetit. rubric. de legat. i. n. 121.* quoniam per literas loquimur cum abſente, Cicero *lib. 7. ad Attic. Epiſt. 19.* & qui ſcribit, loqui videtur *l. 21. §. 1. verb. ſua voce vel literis, ff. qui teſtamenta facer. poſſ. Nov. 44. in præf. ibi: quæ charta loquebatur*, ut proinde literæ, tanquam optimum & congruum inſtrumentum, non ſolùm voluntatem ſcribentis exprimant, juxta Ovid. *lib. 3. Triſt. eclog. 7.*

Sumuntur vel generaliter.

vel ſpecialiter.

Litera ſermonis fida miniſtra mei.

Sed promiſſionem quoque contineant, inducantque validam ac efficacem obligationem *l. 26. §. 2. ff. depoſit. l. 24. ff. de conſtit. pecun. l. 2. ff. de obl. & act.* Maſcard. *de probat. concluſ. 627. n. 46.*

Varia dantur literarum genera.

Thes. III. Varia autem literarum ſunt genera. Dantur literæ Aggratiandi, Begnadigungs-Brieffe/ Cambiales Wechſel-Brieffe / Moratoriæ Anſtands-Brieffe / Citatoriæ Ladungs-Brieffe/ Mutui

Mutui compaſſus Compaß-Schreiben/ Reverſales Revers oder Gegen-Gekäntniß/ Divortionis Scheide-Brieffe/Credentiales, Credentz oder Treu-Brieffe/Supplices Anruffs-oder demüthiges Bitt-Schreiben/Euchariſticæ Danck-Brieffe/ Danck-Schreiben/quas omnes proſequi nec tempus nec inſtituti ratio permittit. Nobis jam animus eſt de una tantum ſpecie, de *literis* ſcilicet *amatoriis*, Liebes Buhlen-oder Jungfer-Brieffen/ aliquid proferre.

THES. IV. *Amatoriæ* inde dicuntur, quòd ſpirent amatorem, h. e. occultum quendam ignem Virgil. *1. Æneid. verſ. 693.* ſeu flammam, Idem *4. Æneid. v.* 66. Vocaturque iſte amor, (qui eſt motio appetitus, per quem animus unitur illi, quod ipſi pulchrum videtur,) apud Virgil. *4. Æneid. verſ. 2.* Vulnus *ibid. v. 3.* ac Venus, imò Furor. *verſ. 90.* ibi: *Ardet amans Dido traxitque per oſſa furorem.* *Quare vocentur amatoria?*

THES. V. Quemadmodum verò amor eſt affectus in ſe neque bonus, neque malus; ita pro ratione demum adhærentis qualitatis, boni ſcil. vel mali alicujus moralis, in virtutem vel in vitia abit. Hinc alius eſt *boneſtus*, alius *laſcivus*. *Ne erremus*, inquit Guazzius *de civili converſatione diſſert. 4. edit. Reiſner. ſciamus, duas eſſe Veneres, alteram in coelo, alteram in terra. Hæc laſcivi, illa honeſti amoris mater eſt.* Laſcivus amor nihil aliud eſt, quàm paſſio quædam animum excæcans, ingenium à via recta flectens, tumidumque reddens, imò planè privans memoriâ, terrenas facultates diſſipans; Res abſque ratione, abſque ordine abſque firmitate ulla; vitium mentis non ſanæ: & denique libertatis humanæ interius. Breviter: Principium ipſius pavor eſt; Medium peccatum; Finis do- *Amor alius eſt boneſtus alius laſcivus.*

dolor & agnor. Amor *honeſtus* bonorum & laudabilium affectum cauſa eſt. Hic reddit homines affabiles, patientes, magnanimos & ruſticitate exuit, familiariter ad ſocietatem reducit, in labore, timore, deſiderio, ſermone optimus gubernatur; denique humanæ vitæ perfectisſimum ornamentum; unde Poëta amorem ita introduxit loquentem:

Quidquid habet rarum, per egrinum & nobile; id omne
A me, ne dubites, pariter provenit & ipſa.

Gvazz. *d. l.*

Tales amores indicari ſolent verbis prolatis vel literis.

THES. VI. Tales amores ſibi invicem variis indicare ſolent modis viisque amantes, modò verbis, ore prolatis, quando forſitan

Speluncam Dido, Dux & Trojanus eandem
deveniunt; modò literis melle & benevolentia ſtillantibus (*tacebimus, chartam ſæpius multo pretioſiorem eſſe, quàm ea, quæ ſcribuntur*) præſertim ubi res noſtris temporibus eô devenit, ut non modô maſculi juvenes ſcripta pervolant amatoria, atque ex iis elegantiorum ſermonum nectant formulas, ſed & pupæ illæ delicatulæ comtulæ & politulæ decus arbitrentur fabulas amadiſi, & ſilvas illas amatorias (die Schäffereyen) aliave hujus farinæ ſcripta nocturnâ verſare manu, verſare diurna, adeo, ut quam virginem talia ignorare, vel negligere videant iſtæ Dianæ, eam potius merum rus ſapere illico judicent; cùm tamen elegantiis iſtis potius evadere videantur in Venerem procliviores, ductuque ſcriptionis per fretum chartaceum ad amaſios liberè expatientur: uti fert ſententia M. Antonii Mureti *lib. 8. var. lect. cap. 21.* dicentis: Mulieres eruditas plerumque eſſe libidinoſas

Foeminæ libros amatorios volvere ſveſcunt.

ſas, vel uno Sappho teſte, neque mirum hoc eſſe, quia multas legunt hiſtorias peccare, ut Flaccus ait, docentes. Quem tamen refutat Lœlius Biſtiola *tom. 1. lib. 13. c. 23. fol. 1612.* Neque nos indiſcriminatim omnem literaturam improbamus in fœminis, eas potius admittimus litetas, quæ ad probas mores informandos conducunt; præſertim ſi foeminæ ſint opulentæ, ut ratio ſvadeat, in literis potius quàm aliis in rebus otium conſumi, quia nullum otium honeſtius, ſvavius, innocentius, homine dignius, quàm literarium. Neque ubique verum eſt, eruditas mulieres laſcivas eſſe, quod ipſe aſſerit Ludovic. Vives *lib. de offic. marit. cap. 4. de diſciplin. foemin. p. 87.* inquiens: *uſu venit, & comperi, malas omnes rudes ac ignoras prorſum eſſe literarum: doctas verò probas & laudis & decoris amantisſimas, nec ullam memini vidiſſe me impudicam doctam. Annon quidvis facilius hebeti & imperitæ calidus & callidus amator perſvadebit, quàm ingenio atque eruditione ſeptæ atque munitæ?*

Quid de fœminarum eruditione ſentiendum?

THES. VII. Quidquid horum ſit, noſtra commentatio circa floſculos epiſtolarum delicatiores in præſenti non occupabitur, de iis videantur alii; neque tractabit familiarium amicorum literas, ſed eò tendet, ut conſtet, quatenus literæ amatoriæ à mare ad foeminam vel vice verſa datæ vim & efficaciam habeant inducendi promisſionem matrimonii eamque probandi; vel quando laſcivius detegitur amor, & patefit, quâ ratione præſumi posſit commiſſum eſſe ſtuprum vel adulterium. In eo, inquit Zaſius *inter var. matrimonial. tom. 2. conſil. 10. n. 8.* amoris genere mas foeminam non poteſt inſequi, niſi aut inhoneſtè ad impudicitiam, aut honeſtè ad matrimonialem

Quorſum præſens diſcurſus tendat?

de

deſponſationem. Ut proinde literæ amatoriæ nobis nihil aliud ſint, *quàm ſcriptura, quà promiſſio matrimonii inter perſonas ad contrahendum habiles facta prætendi vel induci ac probari, vel in caſu ſtupri vel adulterii commiſſi mala opinio vel etiam præſumtio fieri poſſit contra ſcribentem.*

Et Sponſalia & Matrimonium per literas contrahi & probari poſſunt.

THES. IIX. Quemadmodum vero aliæ res, & quidem omnes, quæ conſenſu perficiuntur, ritè per literas celebrari poſſunt §. *unic. Inſtit. de oblig. ex conſenſ. l. 2. §. 2. ff. de oblig. & act.* Ita certum eſt per *literas* quoque ſeu *epiſtolas* ſponſalia & matrimonium & contrahi & probari *l. fin. ff. de ſponſal. ibi: in ſponſalibus conſtituendis parvi refert, per ſe & coram, an per internuncium, vel per epiſtolam factum eſt, l. 5. ff. de ritu nupt. cap. fin. de procurat. in 6. c ex parte 14. de converſat. conjugat. ubi Gloſſa ſuper verb. internunciis. c. honorantur 13. cauſ. 32. q. 1. 1.* Covarruv. *var. reſol. tom. 1. de matrim. part. 2. cap. 4.* Abbas *in c. accedens 24. ad fin. de præbend.* Cardin. Tuſchus *lib. 6. concluſ. pract. 985. n. 2.* Carol. Ruin. *vol. 1. conſil. 6. n. 7.* Pariſ. *vol. 4. c. 55. in init.* Anton. Quetta *inter conſil. matrimon. Germanor.* Nicol. Buckeri *tom. 2. conſ. 13. n. 2.* Coraſ. *lib. 3. miſcellan. c. 4.* Darique ejusmodi literas amatorias non minus ſacris, quàm prophanis exemplis probatur. Sic apud veteres uſitatas fuiſſe oſtendit hiſtoria Maccabeorum *lib. 1. c. 10.* ubi *Alexander Ptolomæi filiam* in uxorem petiit in patriam terram reverſus imperioque potitus, Majorumque ſuorum ſolium occupans. Similiter matrimonium inter Cæſarem *Maximilianum* & *Caroli Ducis Burgundiæ filiam* per epiſtolam contractum fuit. Filiam enim Caroli juſſu Parentis epiſtolam ſuâ manu conſcripſit: ſe obſequio Parentis

Exempla.

con-

conjugium ſpondere atque promittere velle, ſeque matrimonium initiarum conſumere paratiſſimam eſſe omni ratione ac modo, quemadmodum Patri placeret. Quam epiſtolam Patri Maximilianus miſit Pater ipſius filiæ manu ſcriptam una cum annulo, cui gemma adamas erat incluſus, Cominæus *c. 57. & 116. & 117.* Apud Everh. *conſil. 178.* extat de puella, quæ adoleſcenti conjugium promiſit in literis ſic formatis: *Nolo alii nubere, quàm Tibi*, quam promisſionem ſanctisſimè confirmavit, & ut ſponſus ei in amore reſponderet, horrata eſt.

THES. IX. Inprimis verò conſiderandæ ſunt Perſonæ ſcribentes ejusmodi literas, & perpendendum, num in eo ſtatu ac conditione ſint, quòd validè & cum affectu contrahendi epiſtolas mittere posſint & acceptare promisſionem matrimonii, quòd non prohibeantur. Si enim ſcribentes tanquam liberi in Parentum adhuc ſint poteſtate, caveant, ne ipſi his inſciis aut invitis talis moliantur; indecorum enim eſſet rem tam arduum lubrico aggredi conſilio, æquum verò, ut Parentibus, qui tot labores, moleſtias & ſolicitudines liberorum causâ ſuſtinuerunt, hic honor habeatur, ut absq; ipſorum præſcitu ſponſolia neu fiant, inprimis cùm ſaluberrima pro liberis capiant conſilia, iisque rectè proſpicere ſoleant, ob ſingularem illam, quâ ipſos proſequuntur, affectionem *c. 3. l. 3. §. 1. ff. de adminiſtr. & peric. tutor. l. 67. de rit. nupt.* Chemnitius *part. 2. exam. concil. Trident. ſub fin tit. de clandeſt in matrim. fol. 269.* Piè ſanè juvenis ille apud Poëtam ait: *Non ducam, ſi vel Venere formoſior, vel Pallade ſapientior exiſtat, niſi Pater meus conſentiat.* Illud vult jubetque jus divinum *Exod. 43.*

Conſiderandæ ſunt perſonæ ſcribentes ejusmodi literas.

Liberi ſine præſcitu ac conſenſu Parentum tales literas cum effectu mittere nequeunt.

 verſ.

verſ. 16. Non accipies uxorem filiis de filiabus, earum, *Deut.* 7. *v.* 3. date filiis veſtris uxores, & filias veſtras date viris *Eccleſ.* 7. *verſ.* 27. Sic Agar accepit filio ſuo Iſmaeli uxorem de terra Ægypti *Gen.* 21. *verſ.* 21. quod B. Lutherus ſingulariter notari jubet, quod Iſmael erat homo ferus & agreſtis, nec tamen recuſavit de conſilio matris uxorem ducere. Q. ſi matrimonium ſit promiſſum absque *matris* conſenſu? Equidem de jure civili inſpectâ patriâ poteſtate, quæ in matre deficit, conſenſus maternus ad nuptias liberorum non requiritur Ludvvel. *exerc. Inſt.* 2. *theſ.* 6. *lit. c.* Aſt moribus noſtris materni conſenſus ratio habenda eſt, præſertim patre mortuo *l.* 20. *C. de nupt.* quippe honos iſte omninò tribuendus matri propter partus & educationis moleſtias, quas ſuſtinuit, unde Tobias filium ſuum ſedulo exhortatur, ne deſpiceret matrem: *bonora* eam, inquit, omnibus diebus vitæ tuæ, neque contriſteris ea.

Q. ſi matrimonium ſit promiſſum abs- que conſenſu matris.

Si juvenis puellæ vice verſa miſerit literas, additis execrationibus.

Thes. X. Quid? Si juvenis puelle, vel hæc vice verſa illi promiſerint invicem in literis matrimonium additis execrationibus: *Niſi te in uxorem duxero, Diabolus me abripiat.* Num obligetur? Has & ſimiles non obligare promiſſorem, ſi neglecto parentum conſenſu juraverit juvenis, atteſtato VVaremund ab Ehrenberg / *de fœderib. lib.* 2. *pag.* 92. Sicque in judicio Appellationis Dresdenſis pronunciatum fuiſſe ſcribit *ibid.* Idem eſt, ſi per animam juraverit, ita cenſente Aſinio *de exec.* §. 1. *c.* 16. Bald. *in c. etſi* 7. *de jurejur.* neque etiam ſi per Deum juraverit; obſtringuntur, cùm non omnia promiſſa ſint ſolvenda *cap.* 8. *cauſ.* 22. *qu.* 4. aut quodlibet juramentum ſervandum. Namque juxta ſanctiones legitimas pa-

ctum

ctum turpe vel rei turpis aut impoſſibilis de jure nullam obligationem inducit, *cap. ult. X. de pact. in 6. &* Socin. *in reg. 206.* Et cùm jura præcisè velint Parentum conſenſum adhibendum eſſe, uti theſi præcedente dictum, conſtat, Juvenem eo caſu planè contra jura ſpondidiſſe, atque ſe ad rem impoſſibilem obligaſſe; qualis obligatio vitiat & annullat contractum *l. impoſſibil. ff. de Verb. Oblig.* atque excuſat ab excommunicatione *gloſſ. in c. quæſt. de appellat.* imò tolerabilius eſt, juramentum non implere, quàm facere, quod turpe ſit, *de cap. 8. cauſ. 12. qu. 4.* Caſtiganda tamen eſt ſcribentium levites ad exemplum aliorum, quòd tam temerè ac illicitè juraverint, ſeu potius execrationes fecerint, uti poſt Beuſtium ſtatuit Daniel Moller *ſemeſtr. lib. 1. c. 47.* nempe ut Adoleſcens propter hujusmodi temerarium juramentum à Magiſtratu arbitrariè puniatur, D. Præſes *in hypomnem. de annulo pronubo th. 17.*

Q. Si Parentes liberis, ut ibi ſcribant literas amatorias permittant, imo legant?

THES. XI. Aliud dicendum eſt, ſi Parentes liberis, ut ſcribant, permittant, imò legant literas amatorias ſcriptas ad amantes, quibus ejusmodi promiſſiones matrimoniales fiunt, neque contradicant; eo caſu patientia cum ſcientiâ habetur pro conſenſu *l. 1. §. 5. ubi Gloſſ. in verb. impoſuiſſe ff. de tribut. action l. 4. §. item qui in fin. ff. de precar.* Natta *lib. 2. conſil. 274.* qui enim tacet, conſentire videtur, *cap. qui tacet 43. X. de Reg. Jur. in 6.* Et ſi ſemel conſenſerint Parentes liberis, conſenſus eſt irrevocabis. Tiraquell. *de legib. connubial. gloſſ. 5. num. 91.* illi enim, qui conſenſum ſuum ad actum aliquem præſtitit, regulariter non permittitur pœnitere, vel conſenſum ſuum revocare *l. 11. de ſervit. præd. ruſtic. l. ult. ff. commun.*

prædior. Tiraquell. *d. l. gloſſ. 8. quæſt* 14. *num.* 125.

Furioſus literas amatorias nequit ſcribere.

THES. XII. Præterea ſcribens literas amatorias debet eſſe ſanæ mentis. In *furioſo* enim & amente nimis & peregrinus calor ſpiritus animales inflammat & circumagitat, ut iis mens uti neſciat, unde ex ejusmodi ineptitudine nec intellectum habere putatur, Magnif. D. Schilter *philoſoph. jur. c.* 5. §. 2. ac proinde pro ignorante ac pro invito habetur, quia voluntate caret 54. *ff. de rit. nupt.* §. 5. *l.* 2. §. 2. *ff. ſolut. matrim. l.* 4. *ff. de divort. l.* 14. *locat.* Q. *Num amore nimio incitatus æquiparandus ſit furioſo? Affirm.* Quoniam amor judicium ſubvertit, Boer. *deciſ.* 23. Nihil enim furore amoris vehementius *Nov.* 74. *c.* 4. & tales amantes ſæpius jactantiam oſtendunt, ac veſanas faciunt promiſſiones, de quibus recte Minus.; *Et amare & ſapere vix Deo conceditur.* Hinc amantes neſcire dicuntur quid agant, inſanire & amantes eſſe dicuntur quid agant, inſanire & amantes eſſe dicuntur, juxta Petr. Theoderic. *cap.* 10. *aph.* 4. *lit. b.* Quod verum eſſe putamus, ſi quisquid præter rationem ſtipuletur aut promittat Manz. *ad Inſtit. de inutilib. ſtipul.* §. 8. *n.* 6. ut verè dixerit Propertius: *ſine ſenſu vivere amantes.* & Senca *in Hippol.* quod ratio poſſit, vincit ac regnat furor, h. e. inſanus amor.

An amore nimio incitatus æquiparetur furioſo?

Pectus in ſanum vapor
Amorque torret, intimat, ſævas vorat
Penitus medullas, atque per venas meat
Viſceribus ignis merſus, & venis latens
Ut agilis altas flammas percurrit tabes.

Imò

Nulla vis flammæ, tumidique venti
Tanta, nec teli metuenda torti,
Quanta cùm conjux viduata tædis
Ardet & odit.

Se

Senec. *in Med. Choro. Act. 3.* & puellam quandam vi amoris mortuam recenſet Schenck. *obſervat. medic. lib.* 1. *pag.* 157. *verb. Mania.* Sic etiam ab ipſis Medicis inter furoris ſpecies refertur Amor teſte P. Zach *quæſt. med. legal. lib.* 2. *t.* 1. *qu.* 16. hunc enim quandoque cauſare furorem præter experientiam teſtantur Boër. *dict. deciſ.* 23. *n.* 75. Bentazol. *conſ.* 228. Cothman. *conſil. vol.* 1. *reſp.* 15. *n.* 14. Chaſſanæ *in conſuetudin. Burgund. n.* 13. Gail. 1. *obſerv.* 110. *n.* 23. Wurmſer. *in nucl. controverſ. lib.* 1. *controv.* 34. ac pluribus, quod non videatur liberrima voluntate conſentire ille, qui amore captus uſum rationis & ſenſum amiſit, tradit Paul Cypræus *de ſponſal. c.* 13. §. 63. *&* 64. *per tot.* Ni tamen clara adſint indicia ac firma habeantur argumenta, eaque judiciis peritorum in arte medicorum ſuffulciantur, non præſumitur quis tanto amore illaqueatus, quia mentis integritas eſt qualitas naturaliter cuivis inhærens; furor autem qualitas accidentaliter ſuperveniens, qualia incerta ac dubia ſunt, ac propterea probanda, Maſcard. *de probat. concl.* 825. naturaliter enim ſemper adeſſe præſumuntur D. Hahn. ad Weſenb. *de probat. num.* 15. alioquin prætextu furoris quilibet ſponſalia vocare in dubium atque infringere poſſet quaſi amore captus, victus & inſanus quid promiſerit vel ſcripſerit.

Nimiâ irâ commotus ſi quis ſcribat num ſe obliget.

THES. XIII. Si quis *nimiâ irâ* commotus (quod fieri poteſt *v. gr.* inter fratres litigio orto, ſi unus ſibi perſvaſerit, reliquos ſuam optare mortem, ut propterea animum applicuerit ad matrimonium contrahendum) in ipſo fervore mitteret literas ad virginem, inque iis offerret idem conditionem nubendi, quod virgo acceptaret, poſtmodum verô poeniteret

ſcribentem facti, num literæ iſtæ ſunt obligatoriæ? Si immodica ita poſſet probari, dicendum videtur, literas ejusmodi non magis obligare ſcribentem, quàm furioſum *arg. l.* 148. *d. R. I. l.* 2. *C. ad L. Jul. Maj.* Colleg. Argentor. *de teſtam. n.* 6. Perez. *in C. de ſentent. paſſ. n. pen.* ſecundum illud Virgilii:

furor iraque mentem
Præcipitant.

Et nulla peſtis humano generi plus nocuit, quàm ira, *Seneca.*

Ebrius ſi mittat literas amatorias; Diſtingv.

THES. XIV. *Ebrius* ſi mittat literas amatorias Diſtingv. erit: Num tanta fuerit ebrietate, ut neque mens, neque pes, neque caput ſuum recte facere quiverint officium; tunc quicquid ſcripſerit ac promiſerit, nihil valebit, hic enim furioſo comparatur, Borcholt. *de pact. c.* 13. *n.* 14. *arg. l.* 6. §. 7. *ff. de re militar.* & voluntaria inſania dicitur *Seneca*, & ſolo tempore à furore diſtat, Perez. *ad C. de injur. num.* 3. Zach. *qu. med. legal. lib.* 2. *tit.* 1. *qu.* 11. Wurmſer. *lib.* 4. *controv.* 2. & perjurus non habetur ebrius ac benè potus, quando id non ſervat, quod juravit, *cap.* 22. *quæſt.* 4. Sin autem profunda non adfuerit ebrietas, & ſolito plus adhibuerit, ut tamen ratione non fuerit deſtitutus, non minus ad literas amatorias concipiendas, quàm ad ipſa ſponſalia contrahenda habilts aptusque erit. Juxta Minum enim *amor & vinum in tua ſunt poteſtate antequam bibas: poſtquam biberis, tu es illorum poſſesſionis & mancipii.* Siquidem accidit haud raró, ut nonuulli, ubi vino & Zytho paulô incaluerint, candidiore animo res ſuas agant, quàm ſi planè eſſent ſobrii. Sanè Perſæ benè poti ve rebus maximis & ſeriis conſultare conſveverunt, Herodot. *lib.* 1. Non

au-

autem ſufficit dicere: ſe ita temulentem fuiſſe tantaque cæcitate laboraſſe, ut poſtridie nihil earum rerum, quæ pridie acta eſſent, recordaretur. Sæpiſſimè enim ejusmodi nauci homines exemplum Magiſtri amoris imitantur dicentis in epiſtolâ, quam Paris Helenæ miſit:

Ebrietas ut vera nocet, ſic ficta juvabit.
Fac titubes blæſo ſubdola lingua ſolo.
Et quicquid dices facies ve protervius æquo,
Credatur nimium cauſa fuiſſe merum.

Ergo Teſtibus id probandum eſſe exiſtimat Cypræus, qui ei adfuerunt, cum ſeſe quis vino injurgitaret; ubi verba, quæ ebrietatem allegans protulit, ſunt ponderanda, & uti alias ſermo ejusdem, geſtu aliique actus, geſticulationes, ingreſſus, probè conſiderandi; ſic ex literarum formatione, (ſi ſolito deformiores, ac præter morem ſcribentis conceptæ ſint) quanta fuerit ebrietas, colligere licet. Sin evenerit, (quod haud rarò fieri ſolet) neminem, cum conciperet literas, ſecum habuiſſe, vel ſcripturam à ſolitò minus deflectere, pro circumſtantiis arbitrio judicis determinandis juramentum injungi poteſt ſcribenti; quo ſe purget, ipſum eo tempore cum ſcriberet, tantâ fuiſſe ebrietate, quod non intellexerit, quid egerit aut ſcripſerit.

Quomodo verba in literis accipienda?

THES. XV. Hæc de Perſonis ſcribentibus. Quod ad *Verba*, quæ ſcribuntur, attinet, ſciendum eſt: Verba in literis ſcripta accipienda eſſe juxta proprietatem ſermonis, quam ſequi decet judicem, niſi aliud ſcribentem voluiſſe aliunde perſpicuè conſtet *l. 69. pr. ff. de leg. 3.* communis loquendi uſus venit attendendus, ſeu prout vulgus ſequitur, vel, ut alii volunt

volunt, ſecundum communem intelligentiam *arg. l.* *52. §.4. ff. de legat. l.3. l.18. §.3. ff. de inſtr. vel inſtrum. legat.* Socin. *reg.536. in c. verba. propriè verſ. octavo, fallit.* Menoch. *de arbitr. Judic: quæſt. c.* 199. *n.*11. Schmid. *conſil. Argentor.* 18. *n.* 15. *vol.* 1. & quidem verba veniunt intelligenda ſecundum communem uſum loquendi ejus linguæ, in quâ proferuntur, cùm aliam vim & poteſtatem habeant vocabula & dictiones in Latina, aliam in vernacula, aliam in Gallica &c. lingua, ErnſtCothmann. *reſponſ. 50. n.* 56. *vol.* 3. communisque potius uſus loquendi, quam propria juris ſignificatio attendenda eſt, Scheffer. *3. qu.* 10. *n.* 10.

Mea es: quidim-portet? Thes. XVI. Q? Si quis amanter ſcripſerit: *Mea es*, Du biſt mein/ aut, Du ſolt mein ſeyn/ *an præſumatur matrimonium eſſe promiſſum?* Equidem eo caſu ſponſalia contracta cenſeri nonnulli autumant, vid. Cypr. *de ſponſal. cap.* 4. §. 12. *num.* 5. In noſtris tamen regionibus tritum illud, Du biſt mein / ſingularem duntaxat aliquam animi affectionem in alium, vel erga aliam denotat; valde enim generalia ſunt verba iſta, nec tantum ad Conjugium, ſed ad alia referri poſſunt Cypræ. *d. l. c.* 4. *l.* 5. & ideo potius nudè ac ſimpliciter, non de vinculo matrimonii accipienda ſunt, juxta regulam, quod, quando unum verbum generale eſt, ut poſſit referri ad actum ſolennem & ſimplicem, intelligendum ſit de actu nudo ac ſimplici *l.* 19. §. 2. *ff. de edil. edict.* Niſi præceſſerunt vel ſubſecuta ſunt alia verba mutuum conſenſum exprimentia, tunc licet ad matrimonium inferre, ut notabiliter conſuluit Calcaneus *conſ.* 8. *incipit, coram Rever. in* 3. *col.* cum verba præcedentia accipiant interpretationem ex conſequentibus, per

l. fin.

l. fin. de hared. inſtit. ibique Bald. *& l.23. verſ. & verbum* ibiq; Bartol. *ff. de hared. petit.* Jaſon. *in repetit. l.31. n.28. ff. de jurejur. & in authent. ſi quis in aliquo n.* 10. *C. d. edend.* Si epiſtola hæc continet verba: accipiam Te contra omnium ſententiam: Ich will euch haben u. nehmen/ die Leute mögen reden/ was ſie wollen/ hæc ſanè promisſioni ſponſaliorum congruunt, neq; intereſt, quamvis tempus non præſens, ſed futurum reſpiciant, quippe ſecundum *cap. ex parte 9. de ſponſal.* executiva futurum tempus reſpicientia de præſenti ſponſalia conſtituere poſſunt, & ita B. Lutherus ſentit: Es iſt ein lächerlicher Poß/ als ſolten verba de futuro: Accipiam Te, ich will dich haben/ nicht binden. Nam idem eſt promitto me te habiturum pro uxore, ac ſi ſcribam: accipiam, ſeu accipio Te, Ich nehme dich.

THES. XVII. *Literæ continentes verba*: Du biſt mein hertzallerliebſtes und eigenes Hertz auf dieſer Welt/ vel, Ich will dich nicht verlaſſen/ *num promiſſum inducant matrimonium?* Reſp. Verbis iſtis non aliter ineſſe vim contrahendi ſponſalia vel matrimonium, quàm ſi de conſenſu conſtet Beuſt. *de jurejurand. tit. 8. part.* 1. Hinc ſi tractatus ſponſaliorum præceſſerit, & talia verba in ſcriptis ſint ſecuta, matrimonium contractum cenſebitur. Quibus de caſibus intelligendus eſt Cypræus *tractat. de ſponſalib. cap. 4.* §.12. *n.*13. qui adjicit verbum Nimmermehr/ quod idem eſt, quod nunquam, vel perpetuò, vel in omne tempus, & ſi conſtet de conſenſu utriusque partis reciproco, cujusmodi exemplum addit ex Euripide in Oreſte interrogante Piladem: Non deſeres unquam ſororem meam? & Pilade reſpondente: Sororis tuæ conjugiũ nunquam deſeram, matrimonium indubitato contractũ cenſebitur.

Du biſt mein hertzallerliebſtes Hertz auf dieſer Welt/ *quomodo accipienda?*

THES.

Es ſoll uns nie- mand ſcheiden denn der Tod.

Thes. XIIX. Ejusdem valoris verba ſunt: **Es ſoll uns niemand ſcheiden denn der Tod.** Uti apud Terentium Pamphilius promiſit ſe nunquam deſertum Glycerium.

Per omnes Tibi adjuro Deos, nunquam me eam deſerturum,
Non, niſi capiundos mihi ſciam inimicos omnes homines:
Hanc mihi expetivi, contigit: conveniunt mores:
Valeant, qui inter nos diſſidium volunt,
Hanc niſi mors mihi adimet nemo.

Sic verba: **Wir ſeyn ein Leib und zwey Seelen/** non planè ſunt nullius momenti, ſi enim ab utraque parte unanimi conſenſu verba ejusmodi acceptentur, *de quo requiſito infra*, conſtantem amorem inde licebit arguere.

Ich ſorge/ uns möge niemand ſcheiden/ denn Gott.

Thes. XIX. Dubium verò circa hæc verba putat eſſe Cypræus *d. l. c. 4.* §. 12. *n.* 15. **Ich ſorge/ uns möge niemand ſcheiden/ denn GOtt.** uti & circa hæc: Si volo ducere uxorem, Te ducere volo: **Wenn ich heyrathen ſollte/ wolte ich keine andere nehmen/ denn Euch.** Nullus hic declaratur conſenſus, qui tamen omninò neceſſarius eſt. Nec contractus ex alterius contrahentium voluntate dependere debet, ſed utriusque conſenſum deſiderat, *ſub hac conditione: ſi volam ff. d. oblig. & act.* Si verba ad amaſiam ſcripta: *Deſpondebo me, Tibi, ſi temet benè geſſeris, nihilque me inſciò tractaveris*, nihil certi conſtituunt; Siquidem aliud eſt ſeſe obligare, aliud promittere obligationem futuram: *Tu mihi ſola places*: magis jocandi & applaudendi animo quis ſcripſiſſe præſumitur.

Thes. XX. Circa hæc & alia verba qualia etiam ſint,

ſint, non nude, prout ſcripta jacent, ſed mentes ſcribentium potiùs ſint attendendæ; Si enim nec ſponſaliorum ab iis mentio fuit facta, tantum abeſt, ut promisſio matrimonii queat induci, quin ſaltem tractatus arguantur. Aliud verò eſt contractus, aliud promisſio de contrahendo, & aliud veritas, aliud jocus. Neque ſufficit figura verborum ſine conſenſu naturali *l.38. de oblig. & action.* Baldus *vol. 1. conſil. 27.* nec promittit ſtatim qui dixit, promitto, ſi jocandi cauſa dixit, nec agi poteſt cum eo ex ſponſu, Varr. *5. de ling.* & qui jocosè agit, nihil ſerii præſtat *l. 3. §. 3. ff. d. injur. l. 3. ff. d. ſervo corrupt.* Nicol. Rucker *inter conſil. matrimon. varior. tom. 2. conſil. 34. num. 14.* cum jocoſa verba ſint obſcura, ambigua & incerta, quæ multipliciter intelligi poſſunt juxta tradita Baldi *in l. 17. ff. de legib. & in conſil. 302. col. 2. lib. 3.* Aym. Cravett. *conſil. 415. n. 12.* in cauſa verò matrimonii & ſponſaliorum non recipitur conſenſus ambiguus, ſed certus & clarus exigitur Cothm. *reſp. 86. n. 7.* Carpzov. *Jurisprud. Conſiſtorial. lib. 2. def. 19.* *Mentes ſcribentium ſunt attendendæ.*

THES. XXI. Sequitur nunc *Effectus* miſſarum literarum amatoriarum. Ubi dicendum eſt; per eas, ſi habeant formalia epiſtolæ, nec careant ſubſcriptione, (cum ſine hac facillimè fraus adhiberi posſit, Brederod. *in reſol. inſtit. ad §. 4. de teſtam. ordin.*) & contineant promisſionem, induci obligationem, modò promisſio talis ſit, quæ per literas ejusmodi fieri posſit, Bartol. *ad l. 24. ff. de conſt. pec.* ibique Paul. de Caſtro *n. 2.* & literæ iſtæ pervenerint ad eum, ad quem fuere directæ, Pariſ. *conſil. 127. n. 23.* antequam enim illi præſentare, aut ab eo (câve) fuere acceptatæ, obligationem contra ſcribentem pariunt nullam, Ripa *in l. 31. n. 135. in fin. ff. de jurejur.* Alciat. *lib. 8. conſ. 70. n. 5.* per literas *Quis ſit effectus literarum amatoriarum.*

 accepta-

acceptatas demum dicitur facta quaſi quædam copulatio conſenſus duorum ſimultanei Bald. *in l. 2. ff. de pact.* & nunc demum inducitur obligatio. Tiber. Decian. *vol. 2. Reſp. 109. n. 16. & 17.* ita tamen ut acceptans ſciat, quid reverà in literis iſtis contineatur *Clement. 1. in verſ. ſcienter* & Bald. *in l. 1. ff. mandati.* niſi enim eas aperiat ac legat, & quidem non perfunctoriè, ſed cum aliquo temporis intervallo deliberataq; mente contra ipſum nihil probant, Menoch. *d. arbitr. judic. quæſt. lib. 2. caſ. 21. n. 5.*

Num accipiens literas ſi taceat, contra ſe faciat præſumptionem.

THES. XXII. *Num autem accipiens literas amatorias, in quibus agitur de promiſſione matrimonii facta, ſi non contradicat, ſed taceat, eo ipſo contra ſe faciat præſumtionem, ita ut omnia in iis contenta taciturnitate ſua approbaſſe videatur?* Reſpond. Quamvis in præjudicialibus taciturnitas & patientia nequeat operari conſenſum; Quoniam tamen matrimonium etiam ſine verbis contrahi poteſt, D. Præſes *de annulo pronubo theſ. 13.* nec de ſubſtantia matrimonii verba ſunt, quod in muto & ſurdo pateſcit, taciturnitas iſta & patientia conjuncta iſti inducere videntur conſenſum & ratihabitionem, Berlich. *part. 1. concluſ. 36. n. 2.* imprimis cum ultra ipſam taciturnitatem interveniat actus aliquis poſitivus, vid. Nicol. de Paſſer. *de Script. privat pr. 129. & ſeqq.* quo caſu arbitrium judicis non excluditur, quanta ſcil. ex iſta taciturnitate oriatur præſumtio, add. infra Theſ. XXV.

Si quis neget à ſe literas eſſe ſcriptas, inſtituenda eſt literarum comparatio.

THES. XXIII. Si quis neget, ſe literas amatorias contra ſe productas ſcripſiſſe, inſtituenda eſt à judice *literarum comparatio*, h. e. alia proferuntur inſtrumenta, vel duæ pluresve ſcripturæ & per judicem & viros peritos inter ſe conferuntur, ut earum ſimilitudo vel di-

diverſitas appareat. Circa quod comparationis remedium eſt notandum, ad comparationem nunquam deveniri, niſi reliquæ probationis omnes nos deſtituant. Brunnem. *ad l. 20. C. de fid. inſtrum.* Ubi quæritur: *Num iſta comparatio plenam, an minus plenam inducat probationem?* Reſpond. Quoniam literarum comparatio falla eſt, & facilè poſſunt fallificari literæ ab abſente miſſæ, adeo ut reperiantur quamplurimi; qui ita aliarum manuum literas atque characteres in ſcribendo verè imitantur, ut vix alteram ab altera etiam peritisſimus quisque recognoſcere posſit, Zaſius *lib. 1. ſing. reſponſ. cap. 2.* Ruland. *de commiſſar. part. 2. lib. 5. cap. 38. in pr.* quemadmodum refert Trentacinquius *lib. 2. varia. reſol. 7. n. 6.* fuiſſe Romæ tempore Pontificatus Papæ Pii V. quendam, qui ita adulterare poterit manum Summi Pontificis, in his, quæ expediri ſolebant per Datariam, ut etiam Sanctitas ſua vix recognoverit manum ſuam ab illa, nec etiam Datarius. Addit tamen: Hoc ſcelus tantum fuiſſe detectum illumque captum, laqueoque ſuſpenſum; addatur Joſeph. Ludovic. *deciſ. Peruſ. 7. n. 15.* aliud ejusdem impoſturæ exemplum lege ſis apud Ritterhuſ. *d. differ. jur. civ. & Canon. l. 4. c. 14.* Maſcard. *d. probat. vol. 2. concluſ.* 330. Prudentibus comparatio literarum meritò ſuſpecta viſa fuit ac periculoſa, imò fallax, Ruland. *d. commiſſ. d. l.* Franciſc. Marcus *quæſt.* 937. *part. 2.* Ut proinde comparatio iſta minus plenam inducat probationem. Theſaur. *lib. 1. quæſt. foren ſ. c. 24. n. 20.* Covarruv. *pract. quæſt. cap. 22. tom. 2. n. 7.*

Quando quis negat literas à ſe ſcriptas?

THES. XXIV. CASUS EST: *Caja* producente literas amatorias contra *Titium*; Hic negat iſtas à ſe fuiſſe ſcriptas. Alia documenta ſeu ſcripturæ, cum qui-

ec exi- ſtunt ali- a documenta, num judex productum ad ſcribendum compellere poſſit?

quibus comparari poſſint literæ productæ, non extant, Q. *Num judex negantem ſuam ſcripturam compellere poſſit ad ſcribendum, ut inde fiat comparatio?* Reſp. Licet judex in defectu ordinariarum probationum ad extrema recurrere non prohibeatur *Nov. 73. c. 1.* & ejusmodi ſcriptura cum fiat ad requiſitionem judicis, videatur facta apud acta, dicendum videtur, affirmativam eſſe amplectendam, vid. Menoch. *Arbit. jud. quæſt. concluſ. 114. n. 29.* Cardin. Tuſch. *concluſ. 483. n. 4.* Aſt, quoniam ob facillimam manus mutationem talis comparatio veritati parum velificatur, arbitrio judicis rem hancce remittimus, qui hanc adhibebit cautelam, ut quo vultu ac varietate animi corporisque is, qui ſcripturam à ſe factam negat, ſcribat, ſedulò obſervet, Ruland. *d. Commiſſ. part. 2. lib. 5. c. 39. num. 7.*

An juramento locus ſit?

THES. XXV. Verba in literis amantium dubia poſita, quæ in utramque partem, tam pro matrimonio promiſſa, quàm non promiſſo accipi poſſunt, in dubio magis pro matrimonio ſunt interpretanda, modò præceſſerint actus qui ſponſalia inducant, alias potius pro libertate pronunciandum eſſe videtur. Veritati conſentaneum eſt, quod Franciſc. Vivius *deciſ. 241. n. 19. p. 2.* & P. Æmil. Verand. *lib. 2. deciſ. 211. n. 19.* dicunt, literas amatorias non probare matrimonium contractum, ſed benè contrahendum. Quas circumſtantias omnes prudens judex ponderet neceſſe eſt, ita ut pro earum qualitate quandoque juramentum impoſitione rem determinare poſſit. Hinc fit, ut aliis concurrentibus juramento uni alterive parti poſſit imponi hâc formula: Würde Kläger/daß ihm Bekl. die Ehe zugeſaget/vermittelſt Eydes/beſtärcken/ſo erſcheinet aus denē Acten ſo viel/daß Bekl. ſeines Einwendens unge-

ge-

geachtet/ das mir Kl. getroffene Verlöbniß gewöhnlichen Brauch nach mit dem Chriſtlichen Kirchgang zu vollziehen ſchuldig/ ꝛc. juramentum enim in ſupplementum admittitur, quando pro matrimonio jurari vult, modò concurrant præter ſemiplenam probationem etiam præſumptiones urgentes, Hilliger. *lib. 24. Donell. enucl. c. 10. lit. y.* Imò ſi vel una gravis præſumptio pro actore in cauſa matrimoniali pro contracto probando ſe exſerat, eidem juramentum (præſuppoſitâ etiam probatione ſemiplenâ) deferri poteſt *arg. c. fin. §. fin. X. de jurejur.* Beuſt. *d. ſponſal. c. 42. §. 1. §. fin. c. 43. & 44. ubi adeo etiam de adminiculanti fama.* Berlich. *l. 1. concluſ. 39. n.* 16. juncto Mollero *ad Conſtit. Elect. Conſt.* 23. *n.* 16. *ſeq.* neque dubium eſt, quin etiam imperfectæ probationes jungi debeant, quando de probando matrimonio agitur Maſcard. *d. probat. concluſ.* 1034. *n.* 23.

THES. XXVI. Quid? Si unà cum literis amatoriis mittatur annulus, an exinde poſſint ſponſalia inter amantes probari? D. Præſes *in tract. de Annulo Pronubo theſ.* 26. diſtinguit: Aut litteras eſſe miſſas unà cum Annulo, ea intentione verbisque ad eam conceptis, quod velint connubium pangere; qualia verba apud Zaſium *lib. 2. num.* 37. extant: Ich ſchicke euch hiemit einen Ring zu einem gewiſſen Zeichen meiner rechten und redlichen Liebe / und damit euch u keine andere zu meinem Eheweibe zu haben / und euch hiermit zu vermählen/ und zu nehmen / eo caſu virginem literas cum annulo accipiens, licet nihil reſponſi dederit, propter taciturnitatem, quæ æquiparatur conſenſui, obligari. Aut literas nullas nullam facere mentionem affectus conjugalis, tunc quamvis annulus adſit, ad

Si unà cum literis amatoriis mittatur annulus, an exinde probentur ſponſalia?

ad probationem tamen promiſſi matrimonii nihil valere.

Agendum eſt de laſcivo amores. THES. XXVII. Hactenus de literis, quæ *honeſtum* amorem præ ſe ferunt & probant, vel ſaltem præſumtionem faciunt in puncto ſponſaliorum, dixiſſe ſufficiat. Seqvuntur nunc literæ, quæ laſcivium & *inhoneſtum* exponunt amorem. Ubi brevibus dicendum erit, quatenus in eæ caſu ſtupri vel adulterii commiſſi vel committendi aliquid operantur.

Declaratio turpis amoris in quonam conſiſtat. THES. XXIIX. Conſiſtit autem declaratio turpis amoris literis facta in eo, ut quis vel amabit ſibique conciliare ſtudeat amorem illicitum, vel glorietur ſeu fateatur in iis rem illicitam cum altera perſona exercuiſſe. Priori caſu impudica iſta ſollicitatio nihil aliud eſt, quàm attentatio pudicitiæ & contumelia ſeu injuria ſcripto facta. Non minus enim valet quod literis, quàm quod lingvâ occupatur, aut vocibus lingvâ figuratis ſignificatur *l. 83. ff. de obl. & act.* late Gœddeus *cap. concluſ. 10. n. 149. & cap. 3. n. 190. cum ſeqq. concluſ. 13. C. d. contrah. & committ. ſtipul.* Nec obſtat, quod ejusmodi ſollicitatio videatur non fieri malo animo & dolo, ſed ex affectione ſeu amore. Reſp. omninò dolum adeſſe, cùm ſit amor perverſus, illicita captans, & nihil niſi calliditas, fallacia, machinatio ad circumveniendum v. g. honeſtam foeminam eamque re pretioſisſima, pudicitiâ ſcil. defraudendam. Sicuti vero injuriam infert, qui invitæ oſculum obtrudit, D. Struv. *Syntagm. jur. civil. exercit. 48. theſ. 58.* qui tamen non excuſandus venit, ſi excipiat, id ſe amoris cauſa feciſſe, ſed puniendus eſt tanquam injurians, uti pronunciavit Facult. Jurid. Lipſienſis teſte D. Strauch. *diſſert. ad ff. 19. th. 14.* Ita quoque literas ejusmodi mittens, (qui ſicu-

ſicuti oſculans ex ſubitaneo motu quid perpetrat, ita hic deliberatò mali ſui animi ſenſa exponit) à pœnâ immunis non eſt. Hinc Vaſallum ſi Domini uxorem per literas amatorias, munuſcula, vel id genus alia, ad expugnandum pudicitiam ſollicitet, feudo privandum eſſe tradunt DD. *arg.* 2. *feud.* 24. & 1. *feud.* 5. ubi verba *concumbere ſe exercuerit* ita interpretantur: *quantum in ipſo ad delictum pervenire ſtuduerit. v. g. corrupta familia & cuſtodibus, miſſis literis amatoriis ferè penetraverit.* Schenck. Baro *addit. num.* 11. Magnif. D. Struv. *in ſyntagm. jur. feudal. c.* 5. *n.* 9. ibi: *concumbere conatus fuerit, vel etiam ad concubitum per literas amatorias, muſcula &c. ſollicitaverit.* Ludvvell. *ſynopſ. juris feudal. c.* 16. Bocer. *claſſ.* 4. *diſp.* 17. *th.* 44. D. Gravius JCtus Tubingenſis *in diſſert. d. felonia cap.* 4. *th.* 21. D. Rhetius *in comment. ad jus feudal. comm. lib.* 1. *tit.* 5. ubi tamen audit; quòd Vaſallus feudo non privetur, ſi conatus adhuc fuerit innocuus vel ſponte deſtituerit à propoſito *arg.* 2. *feud.* 51. §. *ſi voluerit.* Baro Schenck. *d. l. n.* 12.

THES. XXIX. Caveant verò conjugati ne mittant literas amatorias, in quibus vel ſpecies nimii, quàm ſat eſt, favoris continetur, ad extraneas perſonas; Illæ enim productæ vel fortuito repertæ nil niſi rixas, odia & ſuſpicionem, quæ eſt venenum amoris conjugalis, concitant; Zelotypia enim ſeu diffidentia fidei conjugalis ſummoperè diſturbat amorem, qui effectus omnium fœminini ſexus affectuum ſupremus eſſe traditur à Scalig. 3. *Poët.* 14. interque mulierum proprias & peculiares animi perturbationes Zelotypiam reponit Plutarch. *libr. d. tranquill. anim.* D. Præſes *diſſert. d. friguſculo cap.* 3. *th.* 13. Et conjux familiaritatem nimiam *Conjugati ne mittant literas amatorias ad extraneas perſonas.*

vel pravia colloquia cum extraneo habita vel oſcula ab alio infixa ægrè ſi ferat, vitio verti nequit, multò magis non improbandum, ſi ejusmodi commercium literarium ſibi diſplicere teſtetur. Ubi Quæritur: *Num maritus uxorem literas ad alium Amatorias ſcribentem inveniens, ei alapam inſtigere poſſit; & vice verſa, num uxor tali in caſu marito alapas dare poſſit?* Quoad priorem caſum Reſpondetur: Circumſtantias prudenter eſſe conſiderandas. Ita, ut ſi ex ſimplicitate quid committat uxor, verbis corrigenda ſit; ſin malitioſè id faciat, ut ſic culpa uxoris præceſſerit, marito alapam infligendo jure ſuo utens, injuriam feciſſe non dicendus eſt *l. 13. §. 1. ff. d. injur.* & melius eſt prævenire, quam poſt vulneratam cauſam remedium quærere. Paria quippe ſunt ſcribere literas amatorias, vel viris extraneis convivari, vel extra ædes noctu manere, niſi in hoc differant, quod hicce actus turpetudini feneſtram proprius aperiat, ille verò tanquam remotiores occaſionem potiùs anhellare cenſeantur. Ob iſtas uxorem alapis à marito excipi poſſe *arg. Nov. 117. c. 8.* aſſerit D. Stryke *diſſert. de alapa cap. 2. th. 8.* Quoad caſum poſteriorem uxor marito alapam infligere non poterit, cum huic ſubjecta ſit, vid. D. Stryke *cit. l. n. 19.* ſed alio modo rem aggredi neceſſe habet.

Num maritus literas amatorias ſcribenti uxori alapam infligere posſit?

THES. XXX. Ponamus, literas amatorias pervenire ad uxorem, *num has marito indicare conſultum ſit?* Sanè bonus videtur eſſe affectus fidei ſuæ ſignum dare, & mariti animum quietum ac tranquillum reddere; Effectus tamen iſte malus eſt, Judicio Guazzi *d. civil. converſat. part. 7.* uxor. maritum ſollicitat, eidemque dubitandi occaſionem ſuppeditat, ne hunc revelan-

Num literas ſcriptas uxor marito indicare debeat?

lando amorem, alium occultet: & quod pejus eſt, cùm maritum, tum amatorem in periculum conjicit. Prudentius facit literas iſtiusmodi dilacerando vel comburendo. Notatu dignum eſt, quod ſcribit Borell. *in ſumma deciſ. fol. 2. tit. 23. ad fin.* Scio, inquit quandoque virum aliquem reperiſſe tales literas in poſca mulieris, ac illam, ut ſe excuſaret, viro dixiſſe, ſe recepiſſe quidem, literas indignabundo animo, & retinuiſſe, ut illi manifeſtaret mittentis pravum animum, & in ambiguo ſub ſilentio occultaſſe, ne ipſum virum in vindictæ diſcrimen & pericula induceret, & hæc virum credidiſſe, & ſubſeqvuta fuiſſe plurima homicidia, ac domuum ac familiarum everſiones, ſed Deus ſcit, quanta operentur parvæ mulieres. Si mulier hæc immunis ab adulterio erat, nec illa ſollicitanti conſentiret, poterat ſe domi retinere, & literas flammis tradere, & ſic immunem ſe præſervare. Penes ſe itaque tot literas conſervaſſe, mittentis amore factum fuiſſe videtur; ſed tamen, ut ipſa mortem evitaret, ſuo amatori mortem peperit, & ſic amatori mortem peperit, & ſic amor in odium verſus eſt.

THES. XXXI. Q. *Num literæ amatoriæ ad fœminam miſſæ adulterii vel ſtupri ſint indicium?* Conſtat indicia (quæ ſunt argumenta rem propoſitam, propria ſua vi & natura probantia *l. ult. C. de probat. l. 7. in fin. C. ad L. Cornel. de adult.*) duplicia eſſe: Alia certa & indubitata luceque clariora *d. l. ult. C. d. probat.* Alia veriſimilia & probabilia tantùm, quæ plerumque verum arguunt illud, de quo quæſtio eſt *l. 8. §. 1. C. d. quæſtion.* Quod literas amatorias attinet, Illæ non magis ac oſculum, in quo major penè militare videtur præ-

Nam literæ amatoriæ ad fœminam miſſæ adulterii faciant indicium:

ſumtio ad certa & indubitata indicia vix poſſunt referri. Diſtingvendi tamen ſunt caſus: Aut enim ſcribens fatetur in iis literis ſtuprum vel adulterium commiſſum, dum gloriatur de facto iſto inhoneſto, vel deſcribit illud circumſtantialiter, uti loqvuntur, ita ut ex illis delicti confesſio percipiatur, & tunc, eas, (quoniam ſtupra, adulteria, quæ clam & occultè ſolent committi Menoch. *d. arbitr. jud. quæſt. l. 2. cap. 116.* difficilis ſunt probationis & ac præſumtionibus & conjecturis rectè probari poſſunt Maſcard. *d. probat. concl. 57. n. 6. & 7.*) facere præſumtionem copulæ carnalis tradunt Hoſtienſ. *c. præterea n. 5. X. d. teſtib.* Menoch. *l 5. d. præſumt. præſ. 41. n. 39.* Pariſius *conſil. 54. n. 64. vol.* 4. Zanchar. *d. quæſtionib. & tortur. cap.* 2. *n.* 211. Bocer. *tr. d. tortur. c. 3. n.* 113. Uti enim per epiſtolam obligatio inducta probatur, Aym. Cravetta *d. antiquit. temp. §. vidimus abundè, part.* 1 *n.* 39. Maſcard. *vol.* 2. *d. probat. concluſ. 626. n. 7.* Sic dubitari non debet, quin eodem modo per epiſtolam ſcribentis, quà confeſſio adulterii perpetrati continetur, ipſum adulterium probetur, ſaltem ad effectum quæſtionis, de eo, qui ſcripſit epiſtolam, habendæ, aliis conjecturis *d. quibus in artic. 25. Sanction. Carolin.* concurrentibus Sanchez. *d. matrimon. lib. 10. d. divort. diſp.* 12. *qu. 3. n. 48.* relatis DD. hinc inde contrarium tenentibus, concludit, quòd ſi ſcribens in literis amatoriis fateatur fornificationem, talis confesſio tanquam extrajudicialis nil faciat, niſi indicium ad torturam. Sunt quidem JCti, inter quos eſt Nicol. de Paſſerib. *d. privat. ſcriptur. lib. 3. pag. mihi* 526. qui arbitrantur, quòd ſi mulier proprium adulterium fateatur, quod raro convenit, niſi impudentisſima ſit, contra

ipſam

ipſam confitentem adulterium plenè probetur. Nos tamen exiſtimemus tenorem literarum eſſe inſpiciendum ac deciſum judicis arbitrio eſſe committendum, prout etiam Menoch. *l. 5. præſumt.* 41. *n. fin.* exiſtimat: Aut enim in literis requiritur v. gr. vir à muliere, ut ad eam accedat, & tunc futurum, non præteritum adulterium argui tradit Menoch. *præſumtion. l. 5. præſ.* 41. *num.* 29. in dubiis enim ſemper benignio ſequenda eſt ſententia *l. 155. §. ult. l.* 168. §. 1. *ff. d. R. I. l.* 20. *ff. d. reb. credit.* ſunt tamen & hic circumſtantiæ ponderandæ, num circa illud tempus, quod forſan congreſſui definitum eſt, per literas invitatus fuerit abſens, & num eas perſonas alii homines viderint in loco ſuſpecto, num manibus invicem ſeſe tenentes ambulaverint, & ſi quæ ſunt alia; quæ omnia prudentis judicis arbitrio committimus.

Num divortium quoad vinculum matrimonii concedendum

THES. XXXII. *Adulterio per confesſionem reæ partis literis emanatam ſatis probato*, quæritur, *num divortium quoad vinculum matrimonii, num quoad thorum & menſam ſit concedendum?* J. Eichard. *conſ.* 69. in cauſa adulterii à Comitiſſa commisſi ita reſpondet: Ob der Ehebruch durch der brüchigen Perſon eigene ſchrifftliche und mehrmahls gethane Commisſion zu recht gnugſam/und ſo weit bewieſen/daß E. Gn. als der unſchuldige Theil/von derſelben der Ehe halben ledig geſprochen/und E. Gn. ſich nach Chriſtlicher Ordnung anderweit zu beſtatten vergönnet und zugelaſſen werden ſolt? Drauff antworte ich/ daß ich gäntzlich dafür halte/daß durch obberührte Schrifften und Mißiven/wann dazu die Perſo-

 nen/

nen/ſo hievor darüber (doch auſſerhalb Rechtens und unbeeydigt/und alſo nichtiger Weiſe / doch alein umb der Sachen Berichs von Ihnen zu vernehmen) im Stand Rechtens förmlicher Weiſe abgehört/auch dieſelben auf voriger ihrer Sage beſtehẽ würden/der angezogene Ehebruch gnugſam möchte erwieſen/und darauf die Eheſcheidung begehrt/auch erkennet werden. Denn ob wohl Sie/Julia, ihrer voriger Schrifftlicher Bekäntniß abfällt / und dieſelben/als seyn Sie liſtiglich und durch falſch Bereden/auch wohl mit Gewalt von Ihr reſpectirt uñ gebracht worden / zu vernichten unterſteht / wie aus Ihrem Schreiben ſub litera H. zu ſehen/ſo würde doch ſolches Sie nichts fürtragen/dieweiln deren Schreiben zu viel/und unterſchiedliche auff einander ergangen ſind/welche in ſich ſelber verdächtig/ und einiger Zwang daraus nicht mag verargwohnet werden/wenn denn der thätige Ehebruch auch durch die obgedachte Zeugen bekundſchafft wird / und alſo eins dem andern adminiculirt, ſo hielt ich (wie obgemeldt) dafür/daß es E. Gn. zu der Beweiſung gnugſam ſeyn würde/auch daß E. Gn. auf dieſelbige die Eheſcheidung wohl begehren möchten. Ubi porrò deducit, quod Canoniſtæ ſeparationem matrimonii ob adulterium permittant quoad menſam thorumq;, Conſiſtoria tamen Auguſtanæ Confeſſioni addicta quoad ipſum matrimonii vinculum ſeparationem concedant, ita ut parti innocenti permittantur ſecunda nuptiæ, prout deducit Beza *in tract. de repud. & divortiis*. Ita tamen, ut mediante judicia cognitione fiat ſeparatio & concedatur ſe-

cun-

cundum matrimonium, ſic enim Philipp. Melancht. *in libr. d. Conjugio* ſcribit: *Non ſunt autem facienda divortia ſine cognitione legitimorum judicum, ſed perſona innocens; ſi vult fieri divortium, petat à judico vocari perſonam, quæ deliquit.*

THES. XXXIII. Et ultimo tandem, Quando quis miſit literas amatorias; in quibus amaſiam ſuam vocaverat mein Hertzgen/ vel alio dulci verbo, & amabiliter converſatus cum ipsâ, poſtmodum verò hæc ſe imprægnatam ab ipſo dicat, imò matrimonium ipſi fuiſſe promiſſum affirmet, hic verò factum neget, *num ulteriori probatione deficiente ſcribenti juramentum purgatorium deferri poſſit?* Affirm. Quia contra ſcribentem, aliis imprimis concurrentibus adminiculis, militat præſumtio; & in dubio fœmina à maſculo ad concubitus illicitos perſvaſa præſumitur; inprimis ſi mulier aliàs honeſtæ vitæ fuerit. Num autem tale ſtuprum blanditiis & perſvaſionibus conjunctum, pro violento reputandum ſit. Q.? Pro violento pugnant Decian. *tract. criminal. tom. 2. tit. d. rapt. cap. 7. lib. 8. n. 7. & cap. 15. tit. de ſtupr.* Menoch. *d. arbitr. judic. quæſt. lib. 2. caſ. 288. num. 10. in fin.* Tuſch. *pract. concluſ. tom. 6. concluſ. 322. num. 4. & tom. 7. concluſ. 7. n. 2.* Verùm durior hæc videtur eſſe ſententia, cùm eâ admiſsâ in omne fermè ſtuprum pœna mortis veniret ſtatuenda; vix enim datur, in quo ex parte ſtupratoris fallaces perſvaſiones & promiſſiones non intervenerint. Boſſ. *tit. d. coit. damnoſ. & punib. num. 66. verſ. ſed adverte.* Jure Conſiſtoriali Brandenb. ſpecialiter eſt conſtitutum, illum, qui puellæ ſtuprum

Num ulteriori probatione deficiente ſcribenti juramentum purgatorium deferri poſſit?

prum blandis verbis perſvaſerit, etiam promiſſione matrimonii non factâ, ad ducendam ſtupratam teneri, aut extraordinariè puniri debere aſſerit D. Strykc *de jure blanditiar. cap. 6. tit. 54.* ubi verba *Ordin. Conſiſtor. tit.* 62. §. 1. allegat: Wenn von der geſchwächten Perſonen / oder ihren Eltern und Freunden könte ausgeführet / und dargethan werden / daß der Beyſchläffer ſie zu ſolchem Laſter mit ſüſſen Worten / mit oder ohne Vertröſtung der Ehe beredt / ſoll der Thäter die geſchwächte Perſon zu nehmen ſchuldig ſeyn / oder in Wegerung deſſen / Vermöge der Rechten geſtrafft werden. Hæc de materia literarum amatoriarum dixiſſe ſufficiant.

TANTUM.